

Tomasz Szubrycht, *Morze Śródziemne w systemie bezpieczeństwa europejskiego*, Wydawnictwo Akademii Marynarki Wojennej, Gdynia, 2008

Wydawnictwo Akademii Marynarki Wojennej opublikowało w 2008 roku monografię T. Szubrychta *Morze Śródziemne w systemie bezpieczeństwa europejskiego*.

Omawiana praca jest, po kilku latach, pierwszą na gruncie polskim publikacją poświęconą problematyce Morza Śródziemnego i znaczenia tego zlewiska we współczesnym łańdźie międzynarodowym. Tylko z tego powodu jej wydanie uznać należy za uzasadnione. Tym niemniej uważna lektura pozwala na podkreślenie także i innych jej walorów.

Po pierwsze, Autor podejmuje próbę przedstawienia problemów bezpieczeństwa w zlewisku Morza Śródziemnego, koncentrując się na zagrożeniach niemilitarnych i asymetrycznych. Stanowi to swoiste *novum* w polskiej publicystyce naukowej.

Po drugie, problematyka śródziemnomorska jest niesłusznie marginalizowana przez polskich autorów. A to obecnie region w znacznym stopniu implikujący poziom bezpieczeństwa Unii Europejskiej.

Po trzecie, zachwyca sama konstrukcja recenzowanej pracy. Tytuł stanowi jedynie – ważne i znaczące – ale jednak tylko tło dla rozważań Autora. Celem pracy jest przede wszystkim:

- Przedstawienie znaczenia polityczno-ekonomicznego poszczególnych państw regionu;
- Potencjału flot morskich państw śródziemnomorskich;
- Charakterystyki zagrożeń bezpieczeństwa oraz stopnia przygotowania śródziemnomorskich flot wojennych do ich zwalczania.

Takie podejście do problemu badawczego uatrakcyjnia w znacznym stopniu tę monografię, wzbogaca ją, ale równocześnie stanowi znaczne wyzwanie dla badacza. Tutaj z pomocą przychodzi mu jego wiedza praktyczna i wykształcenie morskie. Jest przecież doktorem nauk technicznych w dziedzinie nawigacji i długoletnim dowódcą okrętu rozpoznawczego.

Autor dokonał szerokiej kwerendy materiałów, szczególnie literatury anglojęzycznej. Jest to oczywiste, gdyż – jak zaznaczyłem – problem ten został „zagubiony” przez polskich badaczy. Tym niemniej szkoda, że pominął tych kilka – moim zdaniem – istotnych publikacji w języku polskim. Tym bardziej, że część z nich, np. Pawła Borkowskiego¹ jest publikowana w periodykach naukowych wydawanych przez rodzime uczelnie (Instytut Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Warszawskiego) czy Rafała Ożarowskiego (Instytut Politologii Uniwersytetu Gdańskiego). Autor nie zwrócił także uwagi na materiały dotyczące problematyki śródziemnomorskiej wydane w Roczniku Bezpieczeństwa

¹ Np. istotny w omawianym kontekście artykuł *Polityka Unii Europejskiej wobec regionu Morza Śródziemnego w kontekście przeciwdziałania terroryzmowi*.

Międzynarodowego 2006 r, chyba jedyne wydawnictwo w ostatnich latach, które poświęciło omawianej problematyce kilka opracowań². Podobny zarzut dotyczy opracowania, nieżyjącego już niestety, prof. Andrzeja Kapiszewskiego – *Arab Labour Migration to the GCC States, IOM, 2004* (wydane w j. angielskim), które są powszechnie używane do analiz procesów demograficznych i migracyjnych tego obszaru. Autor prezentuje przecież wyniki badań realizowanych w ramach programu ONZ i korzystają z nich zarówno tuż międzynarodowego świata naukowego, jak i politycy europejscy.

Przechodząc do merytorycznej oceny pracy, należy stwierdzić, że zarówno konstrukcja, jak i założenia metodologiczne nie budzą wątpliwości. W poszczególnych rozdziałach Autor bardzo sprawnie omawia postawione problemy. Nie unika podejmowania trudnych czy kontrowersyjnych.

Największy zarzut, jaki stawiam monografii T. Szubrychta, to brak prezentacji zarysów doktryn bezpieczeństwa poszczególnych państw narodowych strategii bezpieczeństwa. Jest to niezrozumiałe, szczególnie w kontekście prezentacji takich czynników, jak potencjał demograficzny, polityczny, ekonomiczny, zarys systemu politycznego. Ponadto nie rozumiem do końca w pracy, która prezentuje uwarunkowania zaistnienia zagrożeń bezpieczeństwa na akwenie Morza Śródziemnego, jakichkolwiek odniesień do planów rozwojowych sił morskich państw leżących w jego zlewisku. Cały rozdział Autor poświęcał charakterystyce hydrologicznej tego akwenu, wskazuje na możliwości jego wykorzystania do poszczególnych form prowadzenia działań przestępczych. Przedstawia także stan flot wojennych (a gdzie siły straży granicznej, szczególnie w kontekście prezentowanych zagrożeń asymetrycznych?). Ale ani jednym słowem nie komentuje kierunków przeobrażeń tych flot oraz nie dokonuje jakiegokolwiek (wydaje się że powinno ono być szczegółowe!!!) omówienia koncepcje wykorzystania sił morskich poszczególnych państw wobec zdefiniowanych zagrożeń bezpieczeństwa.

Recenzowana monografia jest obecnie jedyną polską próbą całościowego spojrzenia na region śródziemnomorski. Należy ją uznać za rzetelną i cenną, aczkolwiek nie wolą od błędów i zaniechań, prezentację problematyki bezpieczeństwa w regionie śródziemnomorskim. Pomimo tych, kilku uwag krytycznych Recenzowaną monografię uznać należy za pracę ważną i potrzebną. Powinna stać się istotnym materiałem służącym nie tylko politykom i politologom, ale zwłaszcza studentom kierunków politologicznych i wojskowych.

Piotr MICKIEWICZ

² Piotr Mickiewicz, *Bezpieczeństwo europejskie – wymiar śródziemnomorski. Źródła, istota zjawiska i formy przeciwdziałania nielegalnej imigracji w basenie Morza Śródziemnego*. Krzysztof Kubiak, *Przemysł narkotyków drogą morską jako zagrożenie bezpieczeństwa państwa (na przykładzie Królestwa Hiszpanii)*, Ciro Paoletti, *Italian Navy in Somalia, a peacekeeping operation and an operational test: January 1991–March 1995*, Maria Gabriella Pasqualini. *The Italian Carabinieri Corps abroad: combat and crowd control*.